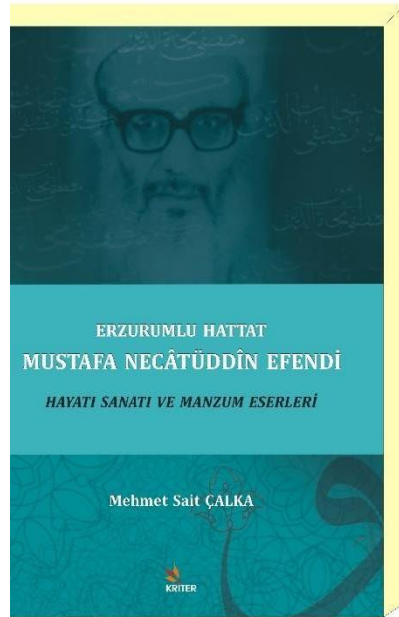

ERZURUMLU HATTAT MUSTAFA NECÂTÜDDİN EFENDİ HAYATI SANATI VE MANZUM ESERLERİ

(Mehmet Sait Çalka, Kriter Yayınları, İstanbul 2017, 214 s.)

Yavuz Kılıç¹ Fatih Çal²

Erzurum, tarih boyunca çok sayıda âlim ve sanatkâr yetiştirmiş kadim bir kültür merkezidir. Geçmişten günümüze bu özelliğini çok fazla kaybetmeyen Erzurum, bugün bile bilhassa tarihi ve kültürel eserleri koruma hususundaki hassasiyeti ile dikkat çekmektedir. Ayrıca yakın tarihte de Alvarlı Efe gibi büyük bir şairin de bu topraklardan çıkmış olması yukarıdaki ifadelerimizin, sıradan bir iddia olmadığını ispat etmektedir. Günümüzde de manevi atmosferin en güzide mahfillerinden biri olarak görülmesi bu şehre atfedilen hususiyetin ehemmiyetini izhar eder niteliktedir.

19. asrın ikinci yarısından itibaren başlayan, her alanda olduğu gibi edebiyatı da tesiri altına alan Batı hayranlığı ile şairler zamanla klasik tarzdan ayrılarak Batı dünyasının edebiyatımıza getirmiş olduğu şekil ve kavramları kullanmışlardır. Bunların yanında klasik tarzdan hiç taviz vermemekle birlikte Halk edebiyatı tarzında da kullanarak eser veren şairler de olmuştur.

Mustafa Necatüddin Efendi, Erzurum'un son dönemlerde yetiştirmiş olduğu âlim-sanatkar zatlardan biridir. Kendisi klasik tarzın yanı sıra Halk edebiyatı nazım şekilleri ve ölçülerini de

- ¹ Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Öğrencisi.
- ² Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doktora Öğrencisi.

Hakemli Araştırma Makalesi / Peer-reviewed Research Article		
Başvuru Submission	Kabul Accept	Yayın Publish
13.09.2018	20.12.2018	30.12.2018

kullanmıştır. Bu zattan bahseden ilk bilimsel çalışma Zeki Koçak'ın "Erzurum'un Yüzleri" isimli kitabıdır. Bu neşriyattan bir sene sonra, **Erzurumlu Hattat Mustafa Necâtüddîn Efendi Hayatı Sanatı ve Manzum Eserleri** isimli çalışmayı hazırlayan Mehmet Sait Çalka, Mustafa Necatüddin Efendi ile alakalı, Erzurum Uluslararası Bilgi Şöleni'nde "Medine'de Medfun Erzurumlu Bir Allah Dostu: Mustafa Necatüddin Efendi ve Şairliği Üzerine başlıklı bir bildiri sunmuştur.

Mehmet Sait Çalka tarafından hazırlanan **Erzurumlu Hattat Mustafa Necâtüddîn Efendi Hayatı Sanatı ve Manzum Eserleri** isimli çalışma "Giriş" ve üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Erzurum'un yetiştirdiği âlim ve sanatkârlardan, Mustafa Necatüddin Efendi hakkında daha önce yapılan çalışmalardan ve **Erzurumlu Hattat Mustafa Necâtüddîn Efendi Hayatı Sanatı ve Manzum Eserleri** isimli çalışmanın hazırlanma sürecinden bahsedilmiştir.

Birinci bölümün ana başlığı "Mustafa Necâtüddîn Efendi'nin Hayatı Şahsiyeti ve Eserleri"dir. Birinci alt başlık olan "Hayatı"nda Mustafa Necatüddin Efendi'nin ailesi, doğum yeri, eğitimi, meşgul olduğu işler, Mekke-Medine özlemi ve nihayet oralara gitmesi, oralarda yapmış olduğu faaliyetler ve vefatı üzerinde durulmuştur. Ayrıca Mustafa Necatüddin Efendi'nin vefatının uyandırdığı derin teessüf ve bu ölüm üzerine yazılan mersiyelerden bahsedilmiştir.

Birinci bölümün ikinci alt başlığı "Şahsiyeti"dir. Bu başlık altında Mustafa Necatüddin Efendi'nin edebi şahsiyeti anlatılmakla birlikte bunun yanında onun eğitici kimliği ve Batıl itikat ve inançlara karşı mücadeleci özelliği de gerek Necatüddin Efendi'nin yakınlarından gerekse onu tanıyan bazı ehil insanlardan naklen aktarılan bilgilerle ön plana çıkarılmıştır.

Birinci bölümün üçüncü ve son alt başlığı "Eserleri"dir. Bu alt başlık kendi içinde iki alt başlığa daha ayrılmaktadır. Bu alt başlıklardan birisi Mustafa Necatüddin Efendi'nin mensur eserlerini, diğer alt başlık ise manzum eserlerini tanıtmaktadır. Bu başlıklara göre Mustafa Necatüddin Efendi'nin eserleri şu şekilde sıralanmıştır:

Mensur Eserleri: Füyûzâtü'l-Hakâyık, Usûlü'l-Fıkh Şerhi, Şifâu't-Tilmîz li-Ta'limi'l- Kur'ân, Mektupları.

Manzum Eserleri: Kalbimin Duyguları, Bir Fakirin Münacatları, Hac Manzumeleri, Hacıların Rehberi (Menâsikü'l-Hac).

İkinci bölümün ana başlığı “Mustafa Necatüddin Efendi ve Şiir Sanatı” şeklindedir ve üç alt başlığa ayrılmıştır. Birinci alt başlık olan “Edebi Kişiliği ve Şiir Sanatına Dair”de şairin şiirlerinden örnekler verilerek, öncesinde şiirlerin şekil hususiyetlerine, akabinde şiirlerdeki kelime kadrolarına temas edilmiştir.

İkinci bölümün ikinci alt başlığı olan “Şiirlerinde Üslup ve Muhteva Özellikleri”nde Mustafa Necatüddin Efendi’nin şairlik kudreti yine şiirlerinden örnekler verilerek değerlendirilmiştir.

Bu bölümün üçüncü ve son alt başlığı “Şiirlerinde Dil Hususiyetleri” şeklindedir. Bu kısımda şairin şiirlerinde kullanmış olduğu ekler ve arkaik kelimeler üzerinde durulmuş, dikkat çeken kullanımlar örnekleriyle birlikte verilmiştir.

Örnek: **-dUkdA zarf-fiil eki:**

Hatânın çokluğundan ye’se düş**dükde**

Bizi me’yûs bırakma Hazret-i Allâh (Bir Fakirin Münacatları, “Münacat”, s.12.)

Üçüncü bölümün ana başlığı “Metinler”dir. Mustafa Necatüddin Efendi’nin manzumeleri yukarıda belirtilen eser sırasına göre verilmiştir. (Kalbimin Duyguları, Bir Fakirin Münacatları, Hac Manzumeleri, Hacıların Rehberi (Menâsikü’l-Hac)). Bunlara ilave olarak bir de şairin mevcut eserlerinde bulunmayan manzumeleri de “Eserlerinde Olmayan Diğer Manzumeleri” başlığı altında verilmiştir. Bu metinler arasında en kayda değer olanları, Divan edebiyatında “Menâsik-i Hac” olarak bilinen türde kaleme aldığı *Hacıların Rehberi* adlı eseri ile *Bir Fakirin Münâcâtları* adlı eserinde “Mevlid” türünde telif ettiği *Zerrâtü’l-Füyuzât* adlı manzumesidir. 20. asırda yaşamış bir şahsiyetin Divan edebiyatına has türler olarak bilinen söz konusu bu türlerde örnekler vermiş olması, Divan edebiyatı araştırmacıları kadar, modern Türk edebiyatı araştırmacıları açısından da son derece değerli olduğu söylenebilir.

Çalışmaya ait “Sonuç ve Değerlendirme”, “Kaynakça” bölümlerinden sonra, “Ekler” bölümü oluşturulmuş, bu bölümde Mustafa Necatüddin Efendi’ye ait manzumelerin orijinal metinleri ve aynı şahsa ait bazı fotoğraflar verilmiştir.

Mustafa Necatüddin Efendi ile alakalı şu ana kadar yapılan en kapsamlı çalışma, **Erzurumlu Hattat Mustafa Necatüddin Efendi Hayatı Sanatı ve Manzum Eserleri** adlı çalışma ile Mehmet Sait Çalka’ya aittir. Bu çalışma 2017 yılı içinde Kriter yayınlarından 214 sayfa olarak neşredilmiştir. Bu çalışmanın, arka

planda kalmış ya da unutulmaya yüz tutmuş simaların tanınması/tanıtlması için yol gösterici bir rehber olacağı kanaatindeyiz. Zira sadece Erzurum'da değil, ülkemizin birçok il ve ilçesinde Mustafa Necatüddin Efendi gibi ortaya çıkarılmayı bekleyen çok sayıda âlim ve sanatkâr vardır. Yapılacak olan araştırma ve çalışmalarla birlikte bu gizli hazinelerin ortaya çıkarılması ümit edilmektedir.